

Biskop Atle Sommerfeldt:

PREKEN FESTGUDSTJENESTE RØDNES KIRKE – OVERLEVERING AV CHRISTIAN IVs BIBEL

Kristus er Bibelens sentrum

20. søndag i treenighetstiden, 2.oktober 2016

1 Sam 3,1-9 / Kol 3,12-17 / Luk 4-16-22

Det må ha vært en utrolig revolusjon da menneskene på 1500-tallet i reformasjonens kirker fikk høre Bibelens fortellinger på sitt eget språk. I den katolske kirke måtte man den gangen bruke Vulgata i gudstjenestene, den latinske oversettelsen av Bibelen fra begynnelsen av 400-tallet. Ja, hele liturgien var på latin og slik var det i den katolske kirke helt til Det andre Vatikankonsil på 1960-tallet. Det betød at svært få forsto hva som ble lest og sunget i gudstjenestene den gangen, men de så og levde med i gudstjenesten drama og forsto hva som skjedde. Men at det var krevende er den folkelige versjonen av nattverdets innstiftelsesord – «Hokus pokus filiokus» - et uttrykk for.

For Martin Luther var det helt nødvendig å endre dette. Folk skulle delta i liturgiene og salmesangen og forstå bibelordet fordi Gud kommer til menneskene der de er. Bibelen måtte oversettes til folks eget språk. Da Luther så tilbake på sitt liv, mente han derfor at oversettelsen av Bibelen direkte fra grunnspråkene til folkemålet var hans viktigste arbeid.

Kong Christian den andre besøkte Wittenberg i 1523 og overvar en gudstjeneste Luther feiret. Han ble begeistret. Allerede året etter utga han en oversettelse til dansk av Det nye testamentet. Christian den tredje hadde som ung mann overvært riksdagen i Worms i 1521 der Luther ble bannlyst av fyrsten. Han gjennomførte i 1536 reformasjonen og fikk oversatt hele Bibelen til dansk i 1550.

I 1633 utkom så en ny versjon av hele Bibelen. Den fikk navn etter kongen – Christian kvart (den fjerde). Det ble en praktbibel med mange illustrasjoner. Det er denne bibelutgaven vi nå har fått tilbake hit til Rødenes kirke.

Bibelen på folkets eget språk løftet alminnelige menneskers hverdagsliv inn i selve den kristne troens kjerne. Folkets språk kan favne de hellige tekstene og Guds mysterium like godt som presteskapets latin.

Bibelen er en omfattende bok med mange bøker og mangfoldig type stoff. Bibelen vi får overrakt i dag tydeliggjør dette langt bedre enn de moderne lommeutgavene som kan kommunisere at Bibelen er en liten og enkel pocketbok. Her er det slektstavler og historieberetninger, poesi og lyrisk prosa, grunnleggende verdier og hele lovsamlinger. Bildene av Gud er varierende og fortellingene om Jesus legger ulik vekt på hva han sa og hva han gjorde.

Bibelen består av ca. 740 000 ord og mer enn 35.000 vers fordelt på 66 bøker. Det er meget fort gjort å ikke se skogen for bare trær! Da blir det lett å lese det en mener er selvfølgelige sannheter inn i

Bibelen, og gjøre dem til evige og guddommelige sannheter. Derfor er det ikke tilstrekkelig å ha boken i hendene.

Det er behov for en nøkkel som veileder oss som lesere og hørere inn i Bibelens hovedsak. Grunnlaget for Martin Luthers reformasjon var ikke at han leste og oversatte Bibelens bøker. Oversettelsen var konsekvensen av det som var og er reformasjonen og lutherdommens sentrale oppdagelse. Luther ga oss en ny nøkkel til å forstå og bli berørt av Skriften, han ga oss hovedsaken som alt i Bibelen skal leses ut fra.

Nøkkelen til å forstå Bibelens kjerne ligger i avslutningen av den talen Jesus holdt i synagogen i Nasaret. Jesus hadde lest ordene fra de store skriftrullene om Guds frelse for menneskene slik profeten Jesaja hadde beskrevet det. Og så sier han: "I dag er dette skriftordet oppfylt". Guds løfte om Messias og frelse for Israel og alle folkeslag ble oppfylt i Jesus fra Nasaret.

Det er Jesus som er nøkkelen til å forstå hva Bibelen handler om og som alt peker mot. Jesus viste dem og oss at han er nøkkelen til å se hva som er Guds budskap til menneskene og som hele Bibelen handler om. Det er denne oppdagelsen Luther ville at hele folket skal få tilgang til. Derfor oversatte han Bibelen til folkespråket. Menneskene må få høre på sitt hjertespråk og tungemål hva Gud har gjort til og for menneskenes frelse.

Å oppfylle denne visjonen har gjort det nødvendig å oversette Bibelen på nytt og på nytt. Språket utvikler seg hele tiden - vi snakker ikke lenger gammelnorsk eller dansk i Norge. Skal reformasjonens anliggende om Bibelen på folkets språk oppfylles, må den oversettes til språk som menneskene faktisk bruker daglig.

Men folk kunne ikke selv lese på 1500-tallet. Det gikk to hundre år før hele befolkningen ble satt på skolebenken. Først da ble det mulig for dem selv å lese Bibelen, de var ikke lenger avhengig av presters lesning og fortolkning. Men fortsatt hadde ikke folk råd til selv å kjøpe en Bibel. Nesten hundre år til gikk det før Bibelselskapet ble opprettet med visjonen om å gjøre Bibelen tilgjengelig til en pris folk kunne betale. Og slik ble det - Bibelen ble boken i de tusen hjem. Folk har råd til å kjøpe en Bibel og i tillegg har lokalkirken råd til å dele ut tusenvis av bibler hvert år til konfirmanter, dåpsforeldre og brudepar.

Men hva er det Kristus viser oss er kjernen i Guds åpenbaring?

Martin Luther mente at bøker i Bibelen som fjernet fokus og kunne gi grunn for spekulasjoner måtte fjernes fra Bibelen, slik den da hadde vært i 1000 år. Derfor fjernet han de såkalte apokryfene fra Bibelen. Dette er sju bøker som ble skrevet de to siste århundrene før Jesu fødsel. Enda i dag er disse med i de offisielle katolske og ortodokse bibelutgavene. Luther mente derimot at apokryfene bidro til at det ble alt for mange trær i skogen som ikke tydelig nok viste hen til sentrum og beretningene om Kristus og det han gjorde for oss.

Men hva er så innholdet i Guds åpenbaring i Jesus?

Det første er den utrolige påstanden at Jesus fra Nasaret er Messias, Guds Sønn og er Den treenige Guds bilde i menneskenes og skaperverkets verden.

Gud er større og helt annerledes enn oss mennesker og befinner seg i en dimensjon vi ikke har tilgang til med vår fornuft eller våre følelser. Men Jesus har vist oss hvordan Gud er og hva Gud gjør med mennesker og skaperverk. Gud slo i Jesu fødsel opp sitt telt blant menneskene, slik Johannes skrev i sin innledning til Johannesevangeliet. Jesus gjør Gud, Den hellige, tilgjengelig for oss.

Men hvordan kan vi alminnelige mennesker 2000 år etter Jesus få tilgang til ham? Luthers store personlige og eksistensielle kamp var at han ikke så seg hellig nok eller verdig nok til å fortjene tilgang til Den hellige.

Så oppdaget Luther Bibelens innerste sannhet: Jesus blir ikke tilgjengelig for oss ved at vi strever og kjemper og ofrer for å bli verdig og hellig nok for Gud. Jesus blir tilgjengelig for oss ved at han tar imot oss slik vi er med alt vårt, helt gratis, av nåde.

Gud gir oss en åpen invitasjon til å være med på Jesu reise fra død til liv. Vi inviteres med alt vi har av lidelse og kunnskap om vår svikt og våre svik, til å være med Jesus til evighetens paradiset og få del i hans seier over død, ondskap og synd.

Dåpen er stedet for denne helt grunnleggende vandringen med Jesus. Vi dukkes ned i vannet og reises opp med Jesus. I dåpen fødes vi inn i et nytt Guds folk som ikke er begrenset av forskjeller mellom mennesker eller av dødens brutalitet.

Dernest inviterer Jesus oss til Guds store gjestebud så ofte vi ønsker det, et enkelt gjestebud med hverdagskost fra Midtøsten – brød og vin. Der Jesus, den korsfestede og oppstandene, igjen og igjen kommer til oss med åpne hender og tilbyr seg å bli hos oss i mørket og i lyset, i gleden og i sorgen, helt til tidens ende.

Det er tilliten til at disse Guds handlinger er tilstrekkelige for oss nå og i alle evighet som er kjernen i det Kristus viser oss, og som Gud i sin uendelige kjærlighet har gitt til hele skaperverket og til hver og en av oss. Dette er Bibelens budskap til oss og til alle tider. Vi kan uttrykke denne tilliten i stillhet eller lovsang, i forsiktige skritt eller i målbevisst gange, med tvil og med tro: Gud tar imot oss i Kristus slik som vi er.

Dette tillitsfellesskapet av mennesker er mangfoldig, ressurssterkt og med mange svakheter. Å leve med Jesus betyr at Jesus inviterer oss til å være i oppdraget han fikk og som han leste i synagogen i Nasaret. Guds nye folk, samlet i det kristne kirke her og på alle steder, er kalt til å gjøre Jesu oppdrag til vårt oppdrag:

Guds Ånd har salvet oss til å forkynne et god budskap for fattige. Han har sendt oss for å rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri og rope ut et nådens år fra Herren. Dette er nøkkelen og kjernen i den tykke boken vi nå skal få overrakt, og som nettopp i sin elde og størrelse forteller oss at dette er grunnen generasjonene før oss har bygget sine liv på og som vi kan leve på og møte døden med.